

ЗАСОБИ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ ЯК ВАЖІЛЬ У РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОБЛЕМ РОДИННОГО ВИХОВАННЯ

В умовах сучасних швидкоплинних змін роль людини (вчителя, батька, матері) як передавача інтелектуального і морального досвіду дещо змінюється. Все більшою популярністю серед підлітків користується електронно – інформаційно – віртуальний простір під назвою Інтернет. Все більша кількість інформації презентується телебаченням, газетами, журналами. Все більшу роль вони відіграють у формуванні громадської думки, а, відповідно, у здійсненні прямого чи опосередкованого виховного впливу.

Чи можна використати позитиви засобів масової інформації, організувавши їх випуск у школі? Чи зможуть вони нести не лише інформаційне навантаження, а й бути одним із важелів виховного впливу, зокрема, сприяти розв'язанню проблем родинного виховання? Чи зможуть вони стати чимось більшим, ніж місцем, де діти пограються у кореспондентів?

Ці та інші подібні питання виникли у вчителів Сахнівської школи Корсунь-Шевченківського району Черкаської області, очолюваної академіком О.А. Захаренком у кінці 80-х років минулого століття.

Сахнівська школа, хоч і відома далеко за межами області, та все ж знаходиться у рівних умовах з іншими (застарілі технічні засоби навчання та дидактичні матеріали, непривабливі наочні посібники і ін.). Як мрію, що тяжко втілюється у життя, бачив керівник школи, оснащену комп'ютерними класами та сучасними електронними приладами, а вчителя – досконало володіючого навичками роботи на них.

Та все ж у школі був організований випуск шкільної газети «Дівочі гори». Звідки взялася така назва?

З одного боку, це пов'язано з легендою, що своїми коренями сягає у період монголо-татарського нашестя, коли одна з найкрасивіших дівчат села врятувала односельців, загинувши при цьому. Відтоді і височать на околиці села дві гори з поетичними назвами «Пастушка» і «Дівиця», що виникли після її смерті. З іншого – назва газети пов'язана з іменем Т.Г. Шевченка.

Коли був оголошений конкурс на кращу назву газети, на одній із радіо-лінійок постало питання: «Чи був Тарас Григорович в Сахнівці?» Запитання зацікавило багатьох, навіть довгожителі принесли до школи «Кобзаря», датованого 1841 роком. Проте, цього, звичайно, недостатньо. Нарешті, одна з випускниць школи у музеї Кобзаря побачила малюнок художника під назвою «Дівочі гори. Сахнівка». Звичайно, припущення, що Т.Г. Шевченко був і малював у селі необхідно перевірити. У школі була організована своєрідна експедиція, якій поставлено завдання зіставити, пливучи по річці Рось, краєвиди села із малюнком і таким чином перевірити версію, що Т.Г. Шевченко подорожував із Корсуня до Межиріччя річкою, зупиняючись у Сахнівці.

Результати роботи учнівської експедиції перевершили усі сподівання. З Гонтихи, мальовничого місця, де річка окута густими деревами і високими берегами, юні дослідники могли спостерігати краєвид, що повністю співпадав з

малюнком Тараса Григоровича. Сумнівів щодо назви газети ні в кого більше не виникало. Вона як пам'ять про вчинок мужньої красуні і шана великому земляку, який побував у Сахнівці неодноразово.

«Дівочі гори» – це газета педагогічного колективу, ради старшокласників та спілки росичів. Головним редактором по черзі призначаються вчителі, редколегію та кореспондентський корпус складають учні. У підготовці випуску задіяно багато школярів, зусиллями яких, як правило, готується матеріал обсягом 23-25 сторінок машинописного тексту. Потім увесь об'єм редагується, компонується і займає 8 сторінок формату А3. Матеріал складається таким чином, щоб був відображений увесь місяць (газета виходить із тридцятиденною періодичністю), від першого до останнього дня та були згадки про найголовніші події минулого.

Що стосується змісту газети, то він досить різноплановий.

В окремій рубриці – розповідь про вчителя, працівника школи, колгоспу, односельчанина, у житті якого відбулася якась визначна подія. Це інформація про його життєвий шлях, уподобання, внесок. Тут же – коментар, оцінка, роздуми.

Особливу зацікавленість викликають нариси про хорошу сім'ю – постійна рубрика, у якій життя більшості сімей сахнівчан знаходить своє відображення.

Так, в одному з номерів, розповідь про сім'ю Несенів, що виростили і виховали трьох дітей. У наймолодшого з них відбулося весілля. На шпальтах газети оповідь про трудове життя батьків, що розпочалася по війні у місцевому колгоспі, про те, де і ким працюють їхні діти, як навчалися. Особливий наголос на їх добropорядності і чуйності, передану дітям і онукам, про їх допомогу школі, здатність виручати у лихі години. Недарма у шкільному дендропарку є місце, виділене лише для цієї сім'ї. Спочатку, при закладці дендропарку, батьки посадили свої дерева. Пізніше їх куточок поповнювався при одруженні дітей та народженні онуків. Наймолодший син також отримав право посадити дерево у сімейному куточку.

Педагогічний колектив не стоїть осторонь загальнодержавних проблем освіти, що також відображається у газеті. Перед засіданням академії педагогічних наук, на якому мали розглядати питання впровадження державних стандартів в освіті, на сторінках газети розгорнулася відповідна дискусія. Майже кожен з вчителів та багато учнів висловили свої думки з приводу розробки та впровадження державних стандартів середньої освіти. З великою зацікавленістю пізніше знайомилися наші академіки з газетою.

У багатотиражці друкуються шкільні закони, прийняті учнівським парламентом, тематика бесід чи годин класного керівника, пропонована учнями старших класів, матеріали, що висвітлюють події, пов'язані з історією села і школи, думки вчителів про актуальні питання сьогодення. На сторінках газети багато коротких заміток учнів про те, що їх хвилює: наприклад, «Конституція в моєму житті», у якій учениця 11 класу розповідає про своє бачення ролі основного закону, чи «Хотіла б жити краще», де роздуми над тим, хто повинен навчатися у вищих навчальних закладах – розумні чи багаті, або «Я готовий слухатись, але...», у якій старшокласник намагається повідати своє розуміння необхідності дотримання законів.

У газеті часто друкуються листи випускників, звертання, настанови тих, хто закінчив школу багато років тому і з висоти прожитих років ділиться із сучасниками своїми переконаннями. В одному з номерів газети були надруковані листи випускників, що закінчили школу двадцять років потому.

Цей не дивно, адже в учнівському колективі діє традиція: випускники, на останньому уроці пишуть листи тим, хто закінчуватиме школу через десять років. Ці своєрідні послання через десятиліття зберігаються у спеціальній капсулі, в стіні вестибюля, поряд із місцем, де розміщені фотокарти випускників школи, починаючи з року забудови школи, тобто з 1957 року. Відкривається капсула на святковій лінійці під час останнього дзвоника.

Одного разу, за певного збігу обставин, така капсула була відкрита через тридцять років. Потрібно було бачити обличчя десятикласників далекого 1976 року, щоб хоч би наближено зрозуміти всю гамму почуттів, що переповнювали їх душі, коли вони читали свої думки тридцятирічної давнини. Тут же виникли рядки, пізніше надруковані у шкільній газеті: «... ось тут, у цьому царстві живої природи, стоїмо ми зі своїми думками. Кожен пряде в пам'яті спогади про безтурботне дитинство та ранню юність. Ці згадки теплом розливаються по всьому тілу і ніжністю висвічуються в очах. Тридцять літ пролетіло ластівкою над нами. Приємно, що ми всі живі, кожен має сім'ю, дітей, домівку. У кожного з присутніх в очах світиться тепла, задумлива радість зустрічі. Охоплює таке відчуття, ніби повернувся з далекої подорожі у свою сім'ю. Як добре, що ніхто з нашого класу не впав нижче межі людяності».

У газеті є сторінка гумору, що, зазвичай, найбільше подобається дітям. Причому, це не переписування анекдотів чи смішинок з відомих журналів, а гумор самих школярів, підмічені комічні ситуації з учнівського життя.

Закінчуються «Дівочі гори» сторінкою поезії, віршами учнів, написаними як власноруч, так із допомогою батьків. Часто у цій рубриці друкуються пісні шкільних поетів, покладені на ноти вчителем музики.

Коротка інформація про шкільну багатотиражку якщо і не дає прямої відповіді на питання потрібна вона чи ні, то створює підґрунтя для відповідних роздумів. З багатьох сторін – це явище необхідне. Колектив школи розглядає випуск газети як один із факторів підвищення майстерності вчителя. Як правило, кожен педагог відповідає за випуск декількох номерів газети, що змушує його більше читати, писати самому, контролювати дописи учнів, одним словом удосконалюватися. Крім того, створення газети – це колективна праця, що вимагає вдалого поєднання керуючого вчительського початку та можливостей учнівського самовираження, тобто, продуктивного педагогічного спілкування.

У школі переконані: для людей, що живуть на селі, газета має більше значення, ніж районна чи обласна. Адже відомо, що цікавіше читається той матеріал, який оповідує про тих людей, з якими живеш поряд. А це все наштовхує на думку про дієвий вплив газети, що стала не лише шкільною, а й родинною, бажаною у кожній оселі, стала об'єднуючим початком маленького сільського суспільства.

Не менш важливим виховним фактором педагогічний колектив школи вважає шкільну радіолінійку, що транслюється на все село.

В одному із своїх багаточислених виступів перед освітянами області О.А. Захаренко наголосив: «Ми вступили в рік сім'ї. Школа без неї нуль. Сім'я без школи теж не обійдеться. Я закликаю Вас до взаємопорозуміння вчителя і батька у важливій справі. Щодень по селу у нас звучать позивні козацького маршу. То виступають по радіо вчителі, то щоденно міцніють ниточки родинних зв'язків сім'ї і школи» [1].

Про які ниточки говорив академік?

За двадцять хвилин до початку занять починає звучати «Козацький марш» чи інша мелодія (шкільний дзвінок, на думку педколектива, уособлював би одноманітність і буденність). Учні разом із класними керівниками та вчителями шикуються у визначених місцях. З цікавістю відвідують лінійку і інші працівники школи. Тут звучать привітання між дорослими з традиційними запитаннями про справи та злагоду в домі, обмін думками про останні події, погоду, яку-небудь новину, тут і перша штовханина серед підлітків за право зайняти краще місце, і оцінюючі погляди старшокласників, що спостерігають цю метушню.

Лінійку відкриває головний черговий школи. Ним, відповідно до шкільних законів, стає один із одинадцятикласників, який упродовж тижня виконує свої обов'язки. Спочатку він приймає рапорти від командирів класів, кожен із яких звітує про виконану за попередній день роботу, називає учнів, які отримали відмінні чи незадовільні оцінки, повідомляє про зроблені корисні справи. Раз на тиждень головний старшокласник зачитує наказ, у якому аналізується робота учнівського колективу, розповідається про минулі події, поведінку учнів, їх досягнення у навчанні. Обов'язково розглядається стан виконання завдань, даних попереднім черговим. У кінці – наказ про те, що необхідно зробити на наступному тижні. Закінчує свій виступ головний черговий повідомленням директору про готовність школи до початку занять та передає йому слово.

Керівник школи, зупинившись на шкільних проблемах, проводить своєрідну ранкову бесіду (5-7хв.), яку в колективі часто називають «психологічною зарядкою для душі». Це може бути промова повчального характеру, розповідь про трагічний чи комедійний випадок, повідомлення про події у селі. Та обов'язково вона несе емоційне забарвлення.

Так, в одній із бесід мова йшла про звички, які директор школи умовно розділив на три категорії: погані, шкідливі і небезпечні. Одна з поганих, на його думку, – це звичка запізнюватися (у той час на радіолінійку запізнилися декілька учнів та вчитель, і директор привітався з ними словами «Добрий вечір»). Слід зазначити, що в школі намагаються не робити прямих зауважень і «вичитувань», розуміючи, що пряме звинувачення викликає в особистості бажання захищатися, шукати виправдань. Погану звичку має учень одного класу (прізвище не називається), що любить гойдатися між партами. Його пустощі закінчилися травмуванням обличчя. Це той випадок, коли погана звичка переходить у небезпечну, насамперед, для здоров'я.

На думку керівника школи, останнім часом, все більше старшокласників запозичили ще одну погану звичку – перекладати свою ношу на плечі інших. Особливо неприємно чути від дівчаток десятого класу: «Чому я?», «Нехай інші

зроблять», «Чому мені?», хоч справа стосувалася перенесення знарядь праці до дослідних ділянок. Ця звичка також може перерости в небезпечну, стати рисою характеру. Особлива увага у промові звертається на шкідливі звички: паління, вживання алкогольних напоїв та наркотичних речовин. Хоч Сахнівка розташована далеко від міста, проте школа, на жаль, не застрахована від цього лиха. Наприкінці бесіди – звертання до батьків, дорослих жителів села запобігти виникненню у дітей таких звичок, дати їм шанс бути здоровим і щасливим.

В іншій промові – розповідь про випадок, що трапився у ніч перед лінійкою. В одного з учителів опівночі задзвонив телефон. Сім'я пенсіонерів просила про допомогу. Двоє невідомих, зламавши хвірточку та розбивши вікно у веранді, намагалися зайти до оселі. Взявши на допомогу кількох чоловіків, вчителі захистили літніх людей. Проте, подія стала відома всьому селу не тому, що нічний випадок – рідкість для Сахнівки, не тому, що знайшлися люди, які допомогли в складну хвилину, хоча живуть на значній відстані. Причина в тому, що в час, коли ламалися двері і розбивалися шибки зовсім близько, по іншій бік тину, стояли сусіди і лише слухали, як розвивалися події. Вичікуючи, бачили як підійшли вчителі, як між ними і незнайомцями виникла сварка. Бачили, але і «пальцем не поворухнули». Більше того, наступного дня ще й хвалилися, що були свідками неординарної події. Ця промова залишилась без прикінцевих коментарів.

Закінчується лінійка інформацією про події з життя країни, села, школи. Сумно, коли це повідомлення про якусь неприємну новину. Школа не може стояти осторонь радісних і прикрих подій, що відбуваються у селі. Тому і звертаються сахнівчани зі своїми турботами частіше до школи, ніж до сільської ради.

У сім'ю прийшло горе. Тяжко захворів голова сімейства, батько трьох дітей-школярів. Потрібно робити складну хірургічну операцію, а, відповідно, необхідна кров десяти донорів. Можливо, ніхто і не помітив би цього, оскільки родичів у селі сім'я не мала, можливо, троє дівчаток жили б деякий час голодними в холодній хаті, адже мати постійно знаходилась у лікарні, можливо, ніхто і не захотів би дати свою кров для «не рідні»... Можливо, тому і звернулася мати до школи. Вранці, слухаючи шкільне радіо, сахнівчани дізналися про тяжке становище, що склалося в сім'ї. Багато з них запропонували свою допомогу. Людина була врятована, а діти доглянуті сусідами.

Наприкінці лінійки – вшанування. Це привітання школярів-іменинників та їх батьків, подяка батькам за успіхи їх дітей, привітання із радісними подіями, співчуття, коли в сім'ю приходить горе, побажання успішного трудового дня. Директор школи повідомляє прізвища учнів, які підніматимуть державний прапор України. Це іменинники, учні, що отримали найбільше відмінних оцінок, чи такі, що зробили щось корисне.

Звучить державний гімн. Хвилину урочистості. Потім дзвінок кличе на перший урок.

Чи можна стверджувати, що проведення шкільної лінійки у такій формі дає позитивні результати у виховній і навчальній роботі? Чи потрібні вони

щоранку? Адже відомо, що в переважній більшості шкіл лінійки проходять два рази на рік.

Досвід роботи школи дає позитивну відповідь.

Зрозуміло, вирішується організаційна сторона навчального процесу, зокрема, зникли запізнення. Підготовка до уроків розпочинається не за 2-3 хвилини до початку, а ще вдома, коли в учня виникає почуття відповідальності не запізнитися на лінійку, особливо, коли отримав добрі оцінки, що обов'язково відзначається головним черговим чи директором школи.

Зростає інформаційне забезпечення. Кожна лінійка – це радіотрансляція в прямому ефірі жителям села про те, як пройшов попередній день у школі з усіма радісними і прикрими подіями, визначення завдань на найближчий час. Щопонеділка лінійка транслюється по шкільному телебаченню. Опитування засвідчували, що більшість батьків і майже всі пенсіонери (дідусі і бабусі учнів) слухають ранкову лінійку і дивляться шкільну телепрограму. Це мимоволі змушує їх більше уваги приділяти своїм дітям і онукам.

А найголовніше, радіолінійка – це своєрідний взаємозв'язок з батьками та жителями села. Не проходить жодного дня, щоб хтось із сахнівчан не підійшов до школи, не поділився своїми враженнями від почутого по шкільному радію. Лінійка – це не лише вплив на учнів, а й на їх батьків, дієвий важіль у реалізації виховних проблем, насамперед, родинних.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Захаренко О. Виступ на обласній освітянській конференції. – 1980. / Приватний архів родини Захаренків. – п. 8.
2. Захаренко О., Захаренко С. 210 шкільних лінійок. – Сахнівки: б.в., 2002. – 294 с.